

Economic Risk Sources and Crisis in Turkey

*İsa Altınışık
isa@selcuk.edu.tr

Abstract

Seven years past over the seriously economic crisis in the history of Turkish Republic. At 2001, current deficit that feeds crisis only 9 billion and 822 million dollars but today that current deficit is about 40 billion dollars. At this period 24 banks disappeared, economic crisis leave 1 million person unemployed. Heavy effect of crisis perceived at 2001. After the year 2001, high development numbers caught, foreign capital's affinity to Turkey live down the past to the administrators. But growth didnot feed by employment. Today, if the true steps will not taken, at the forthcoming period we can encounter economic and social problems.

Key Word:Crisis, Current Deficit, Growth, Employment

Türkiye’de Ekonomik Risk Kaynakları ve Krizler

Özet

Cumhuriyet tarihinin en ağır krizinin üzerinden yedi yıl geçti. 2001 yılında krizi besleyen cari açık sadece 9 milyar 822 milyon dolardı fakat günümüzde cari açık rakamı 40 milyar dolara yaklaştı. Bu dönemde sistemden 24 banka silindi, ekonomik kriz 1 milyon kişiyi işsiz bıraktı. Krizin en ağır etkisi kuşkusuz 2001 yılında hissedildi. 2001 yılından sonra yakalanan yüksek büyüme rakamları, yabancı sermayenin Türkiye’ye olan ilgisi yöneticilere geçmişini unuttursa da büyüme, istihdamla beslenmedi. Bugün gelinen noktada doğru adımlar atılmazsa önümüzdeki dönemlerde kriz doğurabilecek ekonomik ve sosyal sorunlarla karşılaşabiliriz.

Anahtar Kelimeler:Ekonomik Kriz, Cari Açık, Büyüme, İstihdam

Giriş

Ekonomik risk kaynaklarını aşırı değerli YTL ve yüksek reel faiz, işsizlik ve cari açık olmak üzere üç başlık altında incelemek mümkündür. Bu saydığımız ekonomik risklerin ortaya çıkması da ekonomik krizleri doğurur. Ekonomik krizi şu şekilde tanımlayabiliriz; ekonomide aniden ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan olayların makro açıdan ülke ekonomisini, mikro açıdan ise firmaları ciddi anlamda sarsacak sonuçlar ortaya çıkarmasıdır. Ekonomik risklerin ekonomik kriz şeklinde yansımalarının sebebi, ekonominin siyasi iradeden bağımsız olmaması, ekonominin siyasilerin tutum ve davranışlarına göre yön bulmaya çalışmasıdır. (Karluk, 2002:477) Ekonomik krizlerin ortaya çıkmasının belirtileri ne kadar güçlü olursa olsun kimse bir krizin ne zaman patlak vereceğini tam olarak bilemez.(Öcal, 2007:459)

*Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksek Okulu, Öğretim Üyesi

1.Aşırı Değerli YTL ve Yüksek Reel Faiz

Döviz kurunu, yabancı herhangi bir paranın milli para fiyatı olarak tanımlayabiliriz. (Ertürk, 2001:329) Diğer bir deyişle döviz kuru bir yabancı paranın ulusal para cinsinden fiyatıdır. Bu sebeple kur, ülkeler arasındaki fiyat seviyelerini birbirlerine bağlayarak fiyat ve maliyet karşılaştırmaları yapılmasına imkan sağlar. Döviz kuru, olmasa, ülkeler birbirlerinde üretilen mal ve hizmetlerin fiyat ve maliyetleri konusunda tamamen bilgisiz ve yabancı kalırlar. Döviz kuru, işte bu yabancılık ve bilgisizliği ortadan kaldırır. (Karluk, 2002:357) YTL kaynaklarımızla döviz alma veya döviz satarak YTL kaynağı oluşturma işlemlerinden doğan riske kur riski diyoruz. Yani döviz ile milli para ilişkisi kur riskini oluşturmaktadır. (Parasız ve Yıldırım, 1994:296)

Aşırı değerlendirilmiş YTL, ülke içi fiyatları pahalandırarak ihracatı azaltırken, yabancı fiyatları düşürerek ithalatı arttırır. Diğer bir deyişle, ihraç mallarının fiyatlarını yabancı para olarak pahalandırır, ithal mallarının fiyatlarını ulusal para cinsinden ucuzlatır. Bunun sonucunda ülkenin ödemeler bilançosu fazlasında bir azalma meydana getirir. İhracata hacmini ve ülkeye sermaye girişini dolayısıyla likidite ve iç talep seviyesini azaltır. Böylece, ülkede istihdam, fiyat ve ücret seviyesi düşer. (Karluk, 2002:397)

Değerlenen ülke parası karşısında döviz kurları nisbeten düşük kalır. Ucuz döviz, ithal ürünlere olan ilgiyi arttırır. İthal tüketim ürünleri artışı yanında en büyük tehlike aramalı ithalatı artışındadır. Yerli aramalı yerine ithal aramalı tercih edilir hale gelir. Yerli aramalı üreticisi ve ilgili sektörler işsiz kalır. İşsizlik önce o aramalının üretimi ile ilgili tüm sektörlerle sonra tüm ülkeye yayılır. Bol ithal aramalı ile yapılan üretimin katma değeri de düşük olur. Şirketler ve esnaf gitgide artan bir karsızlık yaşamaya başlar. Zamanla bu karsızlık tüm ülkeye "nakit alımgücü daralması" olarak yansır. Düşük kurlar dış ticaret açığına ve cari açığa sebep olurlar. Cari açık vermek, sürekli döviz kaybetmek demektir. Gelişmekte olan bir ülke için döviz kaybı fakirleşmek demektir.

2002 yılı sonlarından beri aşırı değerlendirilen YTL'miz nedeni ile hem işsizlik artmıştır; hem dış ticaret açığımız hem de cari açığımız korkunç boyutlara varmıştır. Temmuz ayında yayınlanan ISO 500 raporu da karlılıkların eridiğini gözler önüne sermektedir. Halkın nakit alımgücü korkunç düşmüştür. Fırsatı kaçırmayan bankacılık sektörü, kredi kartlarına taksit imkanı getirerek hem faiz geliri elde etmiş, hem de halkın-"nakit alımgücü düşüşü"ne duyacağı sert tepkiyi yumuşatmıştır.

Sözün özü, yerel para biriminin aşırı değerlendirilmesi, bir ekonomi için istenebilecek en son durumdur. Çin'e bakın. AB ve ABD'nin tüm baskılarına rağmen parasının değerlendirilmesine izin vermiyor. Ödülü ise, yıllardır kesintisiz süren %10 gibi gözkaştırıcı bir büyüme.(<http://e-recep.blogspot.com/2006/07/ar-deerli-ytl.html>)

2.İşsizlik

İşsizlik, Türkiye ekonomisinin her dönemde en önemli sorunlarından biri olma özelliğini taşımaktadır. Bu nedenle, Türk iktisat politikası stratejileri belirlenirken işsizlik sorunu, sosyal yönünün de önemi ile birlikte diğer ekonomik sorunlar yanında ayrı bir yere sahip bulunmaktadır. İşsizlik, hem ekonomik hem de sosyal etkileri bulunan çok yönlü bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle iktisat politikası içerisinde tek başına ele alınıp analiz edilmesi bu sorunun giderilmesini güçleştirmektedir. (Göktaş Yılmaz, 2005:64)

2001 yılından bu yana 2.5 milyon kişinin altına inmeyen resmi işsizlik rakamları bulunuyor. Her ne kadar 2002 yılından bu yana Türkiye arka arkaya oluşturduğu büyüme ile dünyada şaşkınlıkla izlense de durumun içeride hiç de iç açıcı olmadığı üçüncü sayfa haberleri ortaya koyuyor. Kap-kaç terörü, 100 milyon YTL karşılığında işlenen cinayetler, yolsuzluklar, sahte ilaç skandalları Türk halkının cinnet noktasına geldiğini, ahlaki bir çöküntüye doğru sürüklendiğinin ip uçlarını veriyor. Suç oranının yüzde 60 oranında arttığı resmi kayıtlarla tescilli. Suçu besleyen en önemli unsur ise gelir adaletsizliği ve tabii ki işsizlik.

Son yirmi yıldaki ekonomik gelişmeler ekonomik büyüme ile istihdam arasında doğrusal bir ilişki olmadığını göstermektedir. En azından kimi veriler her iki olgu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Aslında bu anlamsızlığın da açıklanabilir yanları bulunmaktadır.

Örneğin gelişmiş ülkelerde teknolojik yenilenmeler, emek yoğun yatırımlar yerine, sermaye yoğun yatırımlar ve esnekliğe dayalı yönetim biçimlerindeki gelişmelerin düzeyine bağlı olarak ekonomik büyüme sağlansa da bu durum istihdamın otomatik olarak artırıp, işsizliği azaltmadığı görülmektedir.

Çünkü, teknolojideki yenilik emek gücünün yerine ikame edilecek bir süreci başlatmakta, işletmelerin yönetim biçimindeki değişiklikler yıkıcı bir rekabet ortamında maliyetleri düşürmek için çok sayıda işçi çalıştırmak yerine az sayıda işçi ile aynı üretimi gerçekleştirmeyi ön plana çıkarmaktadır. Böyle olduğu için de işçi başına verimliliği artıracak her yeni yöneliş, yeni işçi istihdamını artırmak yerine daha az işçi ile aynı üretimi yapacak arayışları pekiştirmektedir.

Bu nedenle son yıllarda gelişmiş ülkelerde işletmelerin yönetim biçimlerindeki bu değişiklik yeni iş imkanları oluşturmak yerine işsizliğe yol açmıştır. Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, işletmelerde, böylesi bir yaklaşım yüzde 10 ile 15 arasında değişen bir işsizliğe yol açmıştır.

Gelişmiş, sanayileşmiş ülkeler büyük ölçüde kentleşmiş, kırsal nüfusu azalmış ülkelerdir. Bu nedenle bir kırsal göç ve bunun yol açacağı bir işsizlik baskısı ile karşı karşıya değildir. Ancak, hala nüfusunun önemli bir bölümü kırsal kesimde olan ülkeler için yukarıda belirtilen yaklaşımlar işsizlik açısından ciddi sorunlar oluşturmaya aday görünmektedir. Türkiye de bu sorunlarla karşı karşıya kalan ülkelerden biridir.

Türkiye 1980 öncesi ekonomik büyüme oranlarına bağlı olarak doğrusal bir ilişki içinde önemli istihdam imkanları da oluşturmaktaydı. Ancak 1980 sonrasında izlenen iktisat politikaları ekonomik büyüme ile istihdam arasındaki bu pozitif ilişkiyi sona erdirmiştir.

1980 sonrasında izlenen politikaları istihdam açısından çok farklı baskılar altında bırakmıştır. Bu baskılardan ilki iç pazarın göz ardı edilerek dış pazarlara yönelik üretim yapılmasıdır. Dış pazarlara yönelik yapılan üretim iç pazarları önemsiz kılmış, bu nedenle de maliyetleri düşürmek uğruna az işgücü ile daha fazla üretmeyi gündeme getirmiştir.

Atıl kapasitenin artırılmasına yol açan bu süreç, ne yazık ki yeni yatırımları teşvik etmemiş, daha çok çalışan işçileri daha fazla sürelerde çalıştırarak üretimi sürdürmesi yönünde bir politika izlemesine yol açmıştır. Böyle bir tutumun ise istihdam ve işsizlik üzerinde olumlu bir etkisi olmamıştır.

Bu olumsuzluğa ek olarak, kırsal kesimdeki mülksüzleşme eksik istihdam içinde yer alan, aile ekonomisi içinde çalışıyor görünen nüfusu da kentlere göçe zorlamış, kırdan kente olan bu göç işsizliğin artmasına yol açmıştır. Nüfusunun yaklaşık yüzde kırkı hala kırsal kesimde yaşayan Türkiye'de tarım kesimindeki mülksüzleşme; buna bağlı olarak da kente göç ekonomik büyümeye rağmen işsizliğe yol açacak gibi görünmektedir.

Dünya pazarları ile bütünleşmeye çalışan, bu nedenle de rekabet gücünü yükseltmek için daha az işçi ile daha verimli üretimi amaçlayan bir ülkede, çok büyük boyutlara ulaşmayan bir yatırım kapasitesine sahip olmayacak bir ülkede işsizliğin azaltılması mümkün görünmemektedir.

Bu olumsuz baskılara ek olarak, son yıllarda, bir de işletmelerin rekabet gücünü artırmak için yönedikleri teknolojik yenilenme baskısı vardır. Teknolojisini yenileyen her şirket mevcudundan daha az işçi ile üretimini sürdürmek için yönetim politikaları hayata geçirmektedir. Emek yoğun yatırımlardan teknoloji yoğun yatırımlara bu yöneliş, ekonomik büyümeye rağmen istihdamı artırmamakta, tersine yeni işsizliklere yol açmaktadır.

Böylesi olumsuz bir süreç yaşayan Türkiye gibi ülkelerde işsizliği azaltmak için çalışma sürelerini kısaltmak gerekmektedir. Fransa haftada 35 saat çalışma süresi ile küçümsenmeyecek bir oranda yeni bir istihdam imkanı oluşturmuştur. Bu yeni istihdam sahip olduğu gelir ve tüketim düzeyi ile iç pazarı beslemiş, bunun sonucunda yatırımları canlandırarak yeni iş imkanlarına yol açmıştır. Fransa bu yaklaşımı ile yeni istihdam imkanı oluşturamadığı sektörlerde hiç değilse yeni işsizliklere yol açmamıştır.

Türkiye'de istihdam oluşturacak yatırımların yapıldığı dönem iç pazara yönelik politikaların izlendiği dönemlerdir. Bu dönemlerde özellikle özel kesimde atıl kapasiteden daha yüksek kapasiteye geçiş, artan istihdama bağlı olarak da iç pazardaki tüketim hacminin genişlemesine bağlı olarak istihdamın düzeyi artmıştır.

Son yirmi yıldaki istatistikî veriler bunu açık bir ispatı olarak ortada durmamaktadır. Bunun açık ispatı olarak da, iç pazarın önemli olduğu ama ekonomik büyümenin olmadığı bir dönemde işsizliğin daha düşük olduğuna, öte

yandan iç pazarın önemli olmadığı ama ekonomik büyümeye rağmen bir önceki döneme rağmen işsizlik oranındaki artışa bakmakta yarar vardır.

Bu veriler dış pazarlarda tıkanmış olan bir ekonominin iç pazarda talebi büyük ölçüde canlandıracak politikalara yönelmediği sürece, kırdan kente yönelen göçün düzeyine bağlı olarak da, işsizliği azaltamayacağını, tersine artıracığına yönelik düşünceleri desteklemektedir.

Üstelik böylesi bir süreçte gelir düzeyi düşen ailelerde kadınların ve çocukların emek piyasasına dahil olması işsiz sayısını ve doğal olarak işsizlik oranını artırmaktadır. Türkiye'nin 2003 yılında yaşadığı ekonomik büyümeye rağmen işsizlik oranındaki artış da yukarıda belirtilen nedenlerin doğal sonucundan başka bir şey değildir.

Önümüzdeki yıllar dış piyasalarla, zaman zaman iç piyasadaki rakip firmalarla, rekabete girecek olan Türkiye ekonomisine işsizliği azaltmak açısından umut verici bir perspektif sunmamaktadır. Kırdan kente yönelik göçün yoğunlaşma derecesine, gelir dağılımındaki bozulmaya, aile gelirlerindeki düşüşe bağlı olarak da kent nüfusu içindeki kadın ve çocuk emeğinin emek piyasasına girişine bağlı olarak bu olumsuz tablo daha da derinleşecektir.

Böylesi bir süreç öngörülen büyüme oranlarına rağmen işsizliği önlemede bile yetersiz olacaktır. Üstelik hem iç pazarda hem de dış pazarda yıkıcı bir rekabetin yaşandığı bir ekonomide nüfusunu yaklaşık yüzde kırkı kırdan yaşayan bir ülkede kente olan göç de bütün hızı ile sürecek, bu durum kaçınılmaz olarak işsizliği besleyecektir.

(<http://www.bianet.org/bianet/kategori/ekonomi/23290/ekonomide-buyume-ve-issizlik>)

Türkiye 2001 krizinin ardından 2002 yılında yüzde 7.9, 2003'te 5.9, 2004'te yüzde 9.9, 2005'de 5.5, 2006'da yüzde 6, 2007'de ise yüzde 5 büyüme sağladı. 2000 yılında yüzde 6.5'lerde olan işsizlik rakamları bu yıllarda yüzde 10'lara yerleşti aşağıya inmedi. 2008'in sonlarına geldiğimizde işsizlik rakamları %10'unu da aşmıştır. İşsizlik oranında azalma olması için yüksek oranlı büyümenin 5-10 yıl daha sürdürülebilir olması gerektiği görülmektedir. 2008 Dünyayı etkisi altına alan ve Türkiye'yi de etkileyen ekonomik kriz ise bunun pek mümkün olacağını göstermemektedir.

3.Cari Açık

Cari işlemlerin alacaklı ve borçlu kısımları toplamı arasındaki farka cari işlemler bilançosu adı verilir. Borçlu kısım toplamının alacaklı kısım toplamından büyük olması cari işlemler açığını ifade eder. (Seyidoğlu, 1996:311) Yani, böyle bir durumda kabaca, ülkenin ihraç ettiği mal ve hizmetlerden elde ettiği ödeme, ülkenin yurtdışından ithal ettiği mal ve hizmetlere yaptığı ödmeden azdır. Bir anlamda yurtdışında aldıklarımıza paramız yetmemiş ve yine yurtdışından borç almışızdır.

Aşırı değerlenmiş döviz kuru, ülkenin cari işlemler hesabında bir açık oluşturur. Cari işlemler hesabındaki bu açık ödemeler bilançosuna da

yansıyarak dengesizliğe yol açar. Bu durumda uygulanacak döviz kontrolü, aslında ödemeler bilançosundaki dengesizliği gidermekten öte, baskı altına alır ve sonuçta döviz kurunun aşırı değerlenmesine yol açar.

Birçok kişinin sorduğu soru; Türkiye ekonomisinde son beş yıldır gerçekleşen yüksek büyüme oranları, neden istihdama, sokağa ve rekabet gücüne yansımıyor?

Zengin kuzey ülkeleri faizlerini düşürmeye başladığından beri bu ülkelerden gelişmekte olan ülkelere doğru belirgin bir spekülasyon sermaye akımı oluştu. 2003 yılından itibaren yabancılar için göreceli olarak getirisi daha cazip olan ülkemize sıcak para tabir edilen fonlar gelmeye başladı. Cari açığımızı finanse etmemizde işte bu fonlar kullanıldı-kullanılıyor. Burada sıkıntı şu: bu sermayenin yarın kaçıp gitmeyeceğini kimse garanti edemiyor. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve Japonya'da merkez bankaları faizleri daha da yükselme eğilimine girdiğinde dış kaynaklar kesilebilir veya aksamaya uğrayabilir. Yada politik nedenlerle aniden ülkemizden gidebilir. Cari açığın finansmanında bu nokta itibari ile sorun yaşayabiliriz. Bu bakımdan cari açık bir sorundur. Ama asıl sorun cari açığın kendisi kadar finanse edilmiş biçimidir. Cari açığın üçte birlik kısmı kaynağı belirsiz sıcak para hareketlerinden kaynaklanırken kalan miktar yabancıların menkul kıymet alışlarından kaynaklanmaktadır. 2008 yılında cari açığın 40 milyar doların üzerinde olacağı tahmin edilirken bu rakam ülkemizin şimdiye kadar gördüğü en yüksek cari açıktır ve toplam cumhuriyet döneminde verilen cari açıktan daha yüksektir.

Bunun diğer anlamı ise bu tutarın Türk finans piyasasına giren sıcak para demektir. Yani cari açık esas itibari ile kısa vadeli borç oluşturan sermaye ve portföy yatırımları ile finanse edilmektedir ki esas tehlike de bu finanse edilmiş biçiminde yatmaktadır. Bu hem ülke içinde parası olan ve bu parasını yurtdışı yatırım firmaları aracılığı ile portföye sahip olan yerli sermaye çevrelerinin hem de yabancı oyuncuların Türk ekonomisi üzerinde baskı kurmalarına ortam sağlamaktadır. Bu çevrelerin Hükümet politikaları üzerinde ki politik baskı kurma araçlarıdır. Bu durum aynı zamanda ülkemizin dış borç stokunu (tutarını da) artırmaktadır. IMF verilerine göre dış borçlar kaleminde olan portföy yatırımları yani devlet borçlanma kağıtlarına yatırılan yabancı para tutarı 2002 yılında 23.9 milyar dolarken 2003 de 33,2 milyar dolara 2004'te ise 51,6 milyar dolara çıkmıştır. Mevcut politikaların sürmesinde çıkarı olan çevrelerin ve iktidar çevrelerinin temel tezi "cari açığın finansmanında bir sorun olmadığı sürece tehlike yoktur" yaklaşımıdır ki bu tümüyle yanıltıcı bir yaklaşımdır. Türkiye'nin büyüme temposu ve işsizlik sorunu ile birleşince cari açığın Türk ekonomisinin yumuşak karnı olduğu çok açık bir olgudur.

Cari açık problemini ortadan kaldırmak için ne yapılmalı sorusunun yanıtı aslında açıktır; ya cari açığın finanse edilebilmesi sağlanacak ya da cari açığı azaltmaya yönelik önlemler alınacak. Kimi çevrelerin Bu durumda ne yapmak gerekli? Sorusuna yanıtı "Öncelikle, şu anda cari açığımızı finanse eden yabancı fonların kesilmesine, kaçmasına sebep olacak gerek siyasi gerekse

ekonomik istikrarsızlıklardan uzak durmak lazım." yaklaşımıdır. Bunun Türkçe okunuşu ise ABD ve AB ne diyorsa aynen yapalım yoksa sıcak para geldiği gibi gider bizde 2001 de olduğu gibi kriz yaşarızdır. Bu görevi ise tabî ki hükümette vermektedirler. Bu yaklaşım ekonomik ve politik olarak bağımlılık politikasıdır. Peki cari açık nasıl azaltılır bu noktada ekonomistlerin görüşü özet olarak şöyledir:

Cari açığı azaltmak ise üç yolla mümkün. İlk olarak Merkez Bankası döviz piyasasına müdahale eder, döviz satın alır ve kuru yukarıya çekmeye çalışır. Böyle bir durumda kurların yükselmesi ile ithal mal yurtiçine göre pahalılaşır, ihracat malımız ise yabancı için ucuzlar, dolayısıyla ithalat kısılır, ihracat artar. 2002 yılından beri Merkez Bankası döviz alıyor; hatta 15 Şubat 2006'da yapılan 5 milyar dolarlık alım kurlara neredeyse etki etmedi. Demek ki bugünkü şartlarda alım yoluyla müdahale başarısız. Bir diğer yol, Merkez Bankası'nın gösterge faizi düşürerek piyasa faizlerinin düşüşüne yol açması ve böylece dövizden Türk Lirası'na geçişleri yavaşlatarak kurun yükselmesini sağlaması. Merkez Bankası 2002 yılından beri gösterge faizi 30 puan düşürdü ama kura belirgin bir etkisi olmadı. Demek ki bu yol da şimdilik geçersiz gibi. Son yol ise yurtiçi vergileri arttırmak ve böylece dış talebi kısmak. Bu yöntemde dış talep kısıldığı gibi iç talep de kısılmış olur. İç talep kısıldığı zaman üretim dolayısıyla büyüme azalacağı için ne üreticiler ne tüketiciler bu durumdan hoşnut kalır.

Uygulamalara baktığımızda hükümetin son yolu tercih ettiği ortadadır. Bu aynı zamanda ülkemizde var olan gelir dağılımının daha da bozulması, yoksulluğun ve yolsuzluğun, kredi kartı batağının, gasp-dolandırıcılık vb ekonomik nedenlerle mala ve cana karşı suçların artması demektir. Yani yabancı sıcak para kaçmasın diye hükümet bir yanda dışa bağımlılık politikasını sürdürmekte diğer yanda ise asıl olarak tüketicileri ezmekte yeni yergiler getirmektedir. En azından tüketiciler üzerindeki vergi yükünü azaltmak için hiçbir şey yapmamaktadır. Yapılması gereken kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almaktır. Gelir elde eden herkesten vergi almaktır. <http://www.tukoder.org.tr/default.aspx?haberID=129>

SONUÇ

Aslında Dünyayı etkileyen son ekonomik krize kadar dünya ekonomisi son beş yıldır bir bütün olarak büyüyordu. Üstelik bizim gibi gelişmekte olan ülkelerin ortalama büyüme oranları hiç de bizden aşağı değil.

Bu durumda, bize özgü siyasal istikrar, IMF programı ve AB süreci gibi argümanların, büyümemizde çok da belirleyici olduğunu söyleyemeyiz. Nitekim, dün bir anayasa kitabı fırlatılmasını siyasal risk olarak algılayan piyasalar, deyim yerindeyse bugün yer yerinden oynarken, kılları bile kıpırdamıyor. Öyleyse büyümenin temel dayanağının adını doğru koymamız gerekiyor.

Bu olgu ancak, trilyon dolarları aşan küresel fonların, uluslararası dolaşımıyla açıklanabilir. Ülkeler, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını

çekebilmek için kıyasıya rekabet etmektedirler. Ancak bunun için yeterli düzeyde kurumsal, teknolojik, ekonomik alt yapıya ve kalifiye iş gücüne sahip olmak gerekiyor. İnovasyon, Ar-Ge ve yüksek katma değerli teknoloji yatırımları için de bütünlükçü bir stratejimiz olmalı. Aksi takdirde gelen uluslararası fonlar, sadece carry trade (spekülatif) amaçlı gelir. Bunların da, orta ve uzun vadede, yarar yerine, ülke ekonomisine zarar vermeleri yüksek bir ihtimaldir.

Halihazırda Türkiye'ye dışarıdan gelen, borsaya, Hazine kağıtlarına ve mevduata yatırılmış olan sıcak para miktarı yaklaşık 70 milyar dolara ulaşmış bulunuyor. Bu para ile doğrudan yatırımlar ve gayrimenkul alımları için gelen döviz cinsi parayla birlikte; döviz kurunun düştüğü ve Yeni Türk Lirası'nın aşırı değerlendirildiği bir sürece girmiştik. Fakat bu son ekonomik krizle birlikte döviz kuru yükseldi ve Yeni Türk Lirası değer kaybetti. Yukarıdaki tabloda yer alan verileri de katarak bir özet yaptığımızda;

1.Türkiye'deki büyüme hızı ile iç dinamikler arasında ilişki sanıldığı kadar güçlü değil. Ayrıca bu süreç, mevcut hükümet kurulmadan önce başlamıştır.

2.Yabancı sıcak para girişine, yüksek reel faiz ve vergisi istisnası sağlayarak, yüksek kazanç vaat eden ender ülkelerdeniz.

3.Gerçekte kayıtdışı ekonomik faaliyetleri tedirgin etmeyerek, para girişini, dolayısıyla da cari açığın finansmanını kolaylaştırmaya çalışıyoruz. Bu itibarla da, kayıtdışılığın göstergesi olarak, gelir ve kazançlar üzerinden alınması gereken vergileri toplayamıyoruz.

4.Bu yüzden gayrimenkul piyasamızda, satın alma kapasitemizin üstünde bir değer şişkinliği oluştu.

5.İthalat ve döviz kredilerinin maliyeti düştüğü için, özel sektör dış borçlarında ve cari açıkta patlama yaşanıyor. Rekabet gücünü kaybeden KOBİ'ler, istihdamı olumsuz etkiliyor.

6.Ayrıca, 2006 yılının ikinci yarısından itibaren özel nihai tüketim harcamalarında talep daralması görülüyor. Bu nedenle, yurt içi piyasaya üretim yapan birçok sanayici de tedirginlik yaşıyor.

7.GSMH'daki artışları, giderek daha fazla cari açıkla finanse ediyoruz.

8.Son beş yılda, toplam vergi gelirinin, GSMH'ya oranında sağlanan yüzde ikilik artışın, sadece dolaylı vergilerde yapılan artışla karşılandığı anlaşılıyor.

Sonuç olarak, bütün bu yapının, uzun vadede sürdürülebilir olması mümkün değildir. Öncelikle, ödemeler dengesinden kaynaklanacak krizlere karşı tedbir alınması gerekiyor. (Yıldız, 2007:1)

KAYNAKÇA

ERTÜRK, Emin (2001), Uluslararası İktisat, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, Alfa Yayınları, İstanbul.

GÖKTAŞ YILMAZ, Özlem, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı:2, 2005, İstanbul.

KARLUK, S. Rıdvan (1999), Türkiye Ekonomisi, 6.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.

KARLUK, S. Rıdvan, (2002), Uluslararası Ekonomi, Altıncı Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.

ÖCAL, Tezer (2007), Makro İktisat, 1.Baskı, İkinci Sayfa Yayınları, İstanbul.

PARASIZ, İlker ve Kemal Yıldırım, Uluslar arası Finansman, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.

SEYİDOĞLU, Halil (1996), Uluslar arası İktisat Teori Politika ve Uygulama, Geliştirilmiş 11.Baskı, Güzem Yayınları, İstanbul.

YILDIZ, İ. Hüseyin (2007), Büyüme, Cari Açık ve Kayıtdışı, Akşam Gazetesi, 07.04.2008.

<http://www.tukoder.org.tr/default.aspx?haberID=129>

<http://www.bianet.org/bianet/kategori/ekonomi/23290/ekonomide-buyume-ve-issizlik>